

Faşizm Bağlamında “Die Welle” Filmi Üzerine Dekonstrüktif Bir Okuma

Elif Bozkurt¹

Öz

20. yüzyıl büyük trajedilere ve gelişmelere tanık olmuştur. Faşizm, temelinde otokratik yönetimi de beraberinde getirmesiyle egemen olanın politikalarını en acı yansımayla Modern Çağ içerisinde göstermiştir. İnsanlık en ağır sınavlarından birini faşist ideolojinin politikalarıyla vermiştir. İnsanlığı hem sosyolojik hem psikolojik olarak etkileyen faşizm kavramının en temeline bakılması, yaşanan travmayı ve doğurabilecek sonuçlarını anlamak için oldukça önemlidir.

Bu bağlamda bu çalışmada otokratik yönetimi ve dolaylı olarak Alman faşizmini sembolik bir konu örgüsüyle anlatan Alman yapımı Die Welle filmi üzerine bir okuma yapılmıştır. Okuma yalnızca otokratik düzenin ya da faşizmin oluşum elementlerini ayrıştırma amacı taşımamakta aynı zamanda Çağdaş Dönem düşünürlerinden Jacques Derrida'nın dekonstrüksiyon kavramı özelinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın ilerleyişinde ve sonucunda dekonstrüksiyon metodu, bir film metni üzerinden çok yönlü okuma yapmak ve kitleler üzerinde etkisinin yadsınamaz olduğu sinema sanatının bireyler ve dolayısıyla toplumlar için sadece bir eğlence aracı olmadığını sebeplerini açığa çıkarmak için kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Faşizm, dekonstrüksiyon, politika, otokrasi, sinema.

A Deconstructive Reading on the “Die Welle” Movie in the Context of Fascism

Abstract

The 20th century has witnessed great tragedies and developments. With the autocratic administration on the basis of fascism, it showed the policies of the dominant in the Modern Age with the most painful reflection. Humanity has given one of its most severe tests with the policies of fascist ideology. It is very important to look at the very foundation of the concept of fascism, which affects humanity both sociologically and psychologically, to understand the tragedy and its consequences.

In this context, in this study, a reading was made on the German-made Die Welle film, which tells about autocratic rule and indirectly German fascism with a symbolic plot. Reading does not only aim to separate the formation elements of the autocratic order or fascism, but also tries to make sense of the deconstruction concept of Jacques Derrida, one of the contemporary thinkers. In the progress and conclusion of this study, the deconstruction method was used to make a versatile reading through a film text and to reveal the reasons why the art of cinema, which has an undeniable effect on the masses, is not just a means of entertainment for individuals and therefore societies.

Keywords: Fascism, deconstruction, politics, autocracy, cinema.

¹ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Elif Bozkurt, Bursa Uludağ Üniversitesi Disiplinlerarası Göç Araştırmaları Anabilim Dalı, e.bozkrtrt@hotmail.com. ORCID: 0000-0001-8856-7674

1. Giriş

“20. Yüzyılın yüzünü belirleyen şeyler savaşlar ve devrimlerdir.” (Arendt, 1997)

Aslında H. Arendt’in bu sözü Modern Çağın genel bir tablosunu çizmesi yönünden önemlidir. Sistemli ölümlerin, katliamların, savaşların, devrimlerin, darbelerin, soykırımların ve daha nicelerinin yaşanmış olduğu gerçeği, tarih çizgisinde insanlık adına kara bir leke olarak kalmıştır. İnsan ürünü olan ve en acı deneyimleri içerisinde barındıran bir çağ olarak Modern Çağ’ı, faşizmin doğuşuna ve siyasi bir gücün elinde politize olması durumunda nasıl trajedilere yol açtığı noktasında incelemek, bireylerde farkındalık bilinci oluşturması açısından oldukça önemlidir.

Ben ve öteki, dost ve düşman gibi kavramların C. Schmitt’in “politik düşman” olarak nitelendirdiği (Kaya, 2010:52) etiketi sistemleştirerek *öteki olan bireylerin* yok edilmesine çokça şahit olduğumuz Modern Çağ için dekonstrüktif bir okuma yapmanın önemini; olanı olduğu haliyle değil de iç dinamiklerini ayırıştırarak incelemenin, yaşanmış olan veya yaşanacak olan tehlikeler için bir bilinç kazandırmak olarak nitelendirebiliriz. Şu durumda bir olgunun veya olayın dekonstrüktif okumasını yapmak, tek düze bir okuma yapmamayı içerdiği için hem komplike hem de zor olması bakımından dikkatle incelemeyi gerektirir.

Derrida’nın *dekonstrüksiyon* ya da diğer adıyla *yapıbozum* kavramı en basit şekilde bir *şeyi* yıkmayı ancak yeniden inşa etmeyi amaçlayan bir sistem olarak açıklanabilir. Metinlerin dekonstrüktif okumasının yapılması, “gerçekleşmiş ya da gerçekleşmekte olanı incelemek” şeklinde değil; “oluşumunu meydana getiren her bir elementle incelemek” yani dolayısıyla ortaya çıkmış olan *şeyleri* yıkıp yeniden okuma yaparak yeni oluşumların, üretimlerin önünü açmak şeklinde ifade edilebilir. Bu açıklamadan hareketle *yedinci sanat* olarak da tanımlanan sinemanın ürünü olan eserler için dekonstrüksiyon bir okuma aracı olabilir. New Mexico Literacy Project, sanat eserlerinin dekonstrüktif okunması için aracı olacak beş soru² ortaya koymuştur. Bir filmin gerek görsel düzlemde gerek yazılı düzlemde bir metin ortaya koyarak gerçekleştirildiği düşünüldüğünde, dekonstrüktif bir okuma için sadece yazılı bir nesnenin varlığına ihtiyaç yoktur bu yüzden bir sinema eseri de dekonstrüktif bir okumayla incelenmeye elverişlidir. Bu çalışmada Dennis Gansel’in yönettiği *Die Welle* filmi bahsedilen beş soru özelinde incelenecektir.

Die Welle ya da Türkçe ismiyle *Tehlikeli Oyun* filmi, 1967 yılında Amerika’da yaşayan bir öğretmenin sınıfında yaptığı “otokrasi deneyini” anlatan gerçek bir hayat hikayesine dayanır.

1981’de bahsedilen deneyi anlatan aynı adlı bir kitap yazılmış ve bu kitaptan senaryo bazında etkilenilmiş, film bu minvalde oluşturulmuştur.

Die Welle filmi için dekonstrüktif okuma yapılmasının önemini iki yönden açıklamak mümkündür. Birinci olarak Faşizm ideolojisinden türemiş olan Nasyonalizm’in doğduğu ülkeden çıkan bir yapım olması dolayısıyla önemli olan bu film; yönetmen, yapımcı ve senaristin kendi ülkelerine (memleketlerine) tarihsel açıdan eleştirel bir gözle yaklaşabilmeleri yönünden incelemeye değerdir. İkinci önemi ise ideolojik bir oluşumun (Faşizm) egemen olma yolunda geçirdiği tüm gelişim evrelerini sembolik olarak aktarmasıdır.

Tüm bu bahsedilenler ışığında bu çalışmada ilk olarak Otokrasi ve bu yönetim şeklinin ideolojik bir uzantısı olan Faşizm’in yüzeysel olarak incelemesi yapılmış; ikinci olarak, filmin künyesi ve konu örgüsü aktarılarak beş soru özelinde dekonstrüktif okuması yapılarak bir sonuca varılmıştır.

² Bu beş soru; “Bu kimin mesajıdır? Bu medya iletilisini kim yaratmış ya da finanse etmiştir? Neden?; Hedef kitle kimdir? Hangi metin, imaj veya ses buna işaret etmektedir?; Bu iletinin düz anlamı nedir?; Bu iletinin alt metni nedir? Gizlenen ve söylenmeyen anlamlar konusunda ne düşünüyorsunuz?; Bu mesajların kazanımı ve kaybedeni kimlerdir?”

(Nkana, 2010, 174- 175)

2. Otokratik yönetim düzleminde faşizm ideolojisine yüzeysel bir bakış

Otokrasi kelimesinin etimolojik kökeni Eski Yunanca “kendi” anlamına gelen *autós* ve “güçlü olan” anlamına gelen *kratēs* kelimelerinin birleşimi olan *autokrates* sözcüğünden gelmektedir. “İktidarda olan, bağımsızlığı kendi elinde tutan” anlamlarına gelen bu sözcük “yönetim biçimi” olarak anlamının tam karşılığını verir. Otokratik yönetimler, gücü tek bir elde barındıran diktatör bir yöneticiyle yönetilen sistemlere denir. O halde siyasal tarih okuması yapıldığında çok eski çağlardan beri otokratik yönetim şekillerine rastlanmaktadır. Otokrasi, iktidarda olan tek kişinin yönetimi dahilinde olan bir sistem olduğu için tarihte beraberinde bir takım uzantılar meydana getirmiştir. Diktatör yönetici, benimsediği herhangi bir ideolojiyi yasalılaştırarak, aynı zamanda nitel ve nicel tüm politikalarına yansıtılabilmektedir. Adolf Hitler Almanya’da iktidara geldikten sonra otokratik bir yönetim şeklini benimsemiş ve bununla birlikte etkilendiği Benito Mussolini’nin faşist politikalarını dönüştürerek kendi Nazizm adı altında kendi faşist yönelimini politik olarak ortaya koymuş ve bu dönüştürdüğü ideolojiyle yıllarca ülkeyi yönetmiştir.

Diktatör lider, otokratik bir düzlemde varolacağından ve benimsediği ideolojiler tüm yetkileri elinde barındırdığından aynı zamanda muhalif herhangi bir görüş dikkate alınmadığı hatta cebren yok edildiği için, diktatör kişinin politik tüm hamlelerine benimsediği ideolojiler nüfuz edebilir, hatta yeni görüşlerle besleyerek yeni ideolojiler türetebilmektedir. Benito Mussolini, Adolf Hitler, Juan Peron, Leon Degrelle, Francisco Franco gibi politikacılar bahsedilen otokrasinin içerisinde kendi türettikleri faşist ideolojileri entegre ederek ülkelerini yönetmişlerdir.

20. Yüzyıldan önce politik birliktelik “din” özelinde gerçekleşmekteydi. Din, tarihsel süreçte etkisini Aydınlanma ile yavaş yavaş yitirirken artık Modern Çağ ile birlikte yerini “akıl”a bırakmıştır. Din artık “pragmatik bir değer” olarak yöneticinin elinde halkı bir arada tutmak için “araç” haline gelmiş; akıl ise bir yönetim şeklinde halkı birleştirici gücünü “milliyetçilik, ulusçuluk” gibi düşüncelerle elde etmiştir. Bağımsızlık yolunda “ulus gücün farkındalığı” durumu devletler için yeni birleştirici güç haline gelmiştir.

Bu bağlamda Faşizm ideolojisi, 20. Yüzyıl tarihinde “karizmatik lider” sıfatıyla örneklendirilen liderlerden biri olan diktatör B. Mussolini tarafından ilk olarak kurulmuş politik bir hareket aynı zamanda, 20. Yüzyılın bütün büyük ideolojileri içerisinde bu yüzyılın başından itibaren ortaya çıkmış tek ideolojidir. (Sternhell, 2012:13) Faşizm kelimesi ilk olarak 1919 yılında kullanılmış olup İtalyanca *fascismo* olarak çevrilmektedir. Kelimenin kökü olan *fascio*, Latince *fascis* kelimesinden gelmekte olup “demet” anlamını taşır. “Demet, sıkıca birbirine bağlı grup, çete” anlamından türetilerek *fascismo* şeklinde kullanılmıştır.

Bahsedilen *yüzyılda tasarlanan 20’li ve 30’ yıllarda gelişmeye başlayan bu ideoloji aslında temelde organik milliyetçilik ile Marksizmin anti-materyalist revizyonununun bir sentezidir.* (Sternhell, 2012:18) Faşizm doğuşu itibarıyla Avrupa kıtasının modernleşmesiyle ortaya çıkan sorunları ortadan kaldırmaya yönelik bir misyon belirlese de sonuçta geldiği nokta, sorunun ta kendisinin aslında yine kendisi olduğunu yaşattığı büyük “patolojik sıkıntılarla” kanıtlanmıştır.

3. “Die Welle” filminin dekonstrüktif okuması

3.1. Filmin künyesi

Orijinal Adı: Die Welle³

Yönetmen: Dennis Gansel

³ Filmin Almanca olan orijinal ismi İngilizceye “The Wave”, Türkçeye “Tehlikeli Oyun” olarak çevrilmiştir.

Yapımcı: Christian Becker, Nina Maag, Anita Schneider

Uyarlandığı Eser: Dalga⁴

Senarist: Dennis Gansel, Peter Thorwarth

Oyuncular: Jurgen Vogel, Fredrick Lav, Max Riemelt, Jennifer Ulrich

Yapım Yılı: 2008

Dil: Almanca

Ülke: Almanya

Hasılat: 31,497,250 \$

3.2. "Die Welle" filminin olay örgüsü

Yakın dönem Almanya’ında bir lisede geçen bu film, Rainer Wenger (Jurgen Vogel) adlı bir öğretmenin proje haftasında siyaset dersi için "otokrasi" konusunu işleme üzerine başlar. Öğretmen yıllardır anarşizm konusunu anlatmıştır ancak onu yeni dönemde otokratik yönetimleri anlatması için görevlendirmişlerdir. Anarşizme daha yatkın olan Wenger, bu görevi istemeyerek kabul etmiş ve uzun bir araştırma sonucu bu proje haftasında öğrencilere konuyu en güzel şekilde anlatabilmek için planlı bir çalışma yapmıştır. Eğitimin resmi olarak başladığında ilk ders "otokrasi" nin ne olduğunu öğrencilere sormuştur. Bu şekilde hem onların seçmeli olarak seçtikleri bu ders hakkında bildiklerini öğrenmek ve onların otokrasiyle ilgili görüşlerini almak istemiştir. Öğrencilerin görüşlerini aldıktan sonra otokrasinin tanımını yapmış ve geçirdikleri yüzyıl içerisinde ülkelerinde olan durumları sorgulamaları için bir soru ortaya atmıştır. "Yaşanılan acı hadiselerden (Auschwitz, Dachau, Ebensee, Ravensbrück vs.)⁵ sonra demokratik bir devlet tekrar eskisine dönebilir mi?" Öğrencilerin çoğu bu soruyla alay etmiş ve artık toplumca bilinçlendiklerini, tarihte yaşanılanların bu kendi kuşaklarının sorunu olmadığını artık "faşist" bir tavrın içerisinde asla giremeyeceklerini çünkü bilinçlendiklerini söylemişlerdir. Öğretmen onların bu tutumunu oldukça iddialı bulmuştur.

Wenger, bir eğitim metodu olarak deney yolunu seçerek "otokratik yönetimi" bir deney yoluyla öğretmeyi planlamış ve yavaş yavaş gizli bir şekilde öğrencilerini bu deneye dahil etmeye başlamıştır. İlk olarak deneyine "Artık benimle konuşurken "Bay Wenger" olarak hitap etmenizi istiyorum" diyerek başlamıştır. İlk olarak toplu bir sorgulamayla karşılaşmış ancak ders bitimine kadar buna alışık olmadıkları için kabul etmede tereddüt ettikleri halde öğrenciler, öğretmenlerinin bu isteğini sorgulamadan yerine getirmişlerdir. Daha sonra öğretmenin öğrencilere bir ricası daha olmuştur "Bundan sonra bu ders içinde benimle konuşmak için söz aldığınızda ayağa kalkmanızı istiyorum." Öğrenciler buna oldukça şaşırılmış ve gereksiz bir davranış olduğu konusunda itiraz etmeye girişmişlerdir ancak öğretmen buna bilimsel bir gerekçe sunarak "ayağa kalkmanız kan basıncınızı düzenleyerek derse daha iyi odaklanmanızı sağlayacaktır" dedikten sonra öğrencilerdeki karşı tutum yerini itaate bırakmıştır.

Dersler ilerledikçe bu ders hakkında öğrencilerin çoğu hem şaşırılmış hemde olumlu yönde bir tutum sergilediklerini gözlemlemek mümkündür. Wenger, ders sonunda konusuna uygun bir şekilde öğrencileri uygulamalı olarak soktuğu bu eğitimin sonucundan oldukça tatmin olmuştur.

⁴ Orijinal adıyla "Wave" Todd Strasser tarafından 1981 yılında yazılan, genç yetişkin kategorisinde yer alan romandır.

⁵ Bahsedilen isimler Nazi toplama kamplarından yalnızca birkaçıdır. "Acı hadiseler" nitelendirmesi bu kamplarda mahkumların yaşadıklarını temsil etmesi amacıyla yazılmıştır.

Bir sonra ki hafta derste öğretmen önceden yan yana oturdukları sıra arkadaşlarının yerlerini değiştirmiş ve bu yeni oturma düzeninin onları derse karşı odaklanmalarına yardımcı olacağını aynı zamanda bu düzen sayesinde diğer arkadaşlarıyla da kaynaşacaklarını söylemiştir. Öğrencilerden hiçbir itiraz çıkmamıştır. “Biz bir takımımız artık bu takımın bir ismi olmalı.” diyerek öğrencilerden gruplarına bir isim bulmalarını istemiş, gelen fikirleri tahtaya yazmış ve oylama yaparak içerisinde “Dalga” ismi seçilmiştir. Daha sonra kurulan bu takımın bir sembolü olması gerektiğini ve sınıfta resmi güzel olan bir öğrencinin grup logosu tasarlamasını istemiştir. Öğrencilerin hepsi bu kısma kadar her olayı benimsemiş ve tüm gayretleriyle gerçekleştirmeye özen göstermiştir. Bu ders için dikkat çekenlerden birisi öğrencilerin derse olan ilgisinin giderek artması ve sorgulamadan, yapılan her hamle için oldukça istekli olduklarını davranışlarından belli etmeleridir.

Ancak tam bu kısımda özellikle belirtilmesi gereken bir durum gelişmiştir. Sınıftaki bir kız öğrenci sanki öğretmenin yaptığı bu deneyin sonuçlarını önceden sezmiş gibi onun istediklerini yapmamaya özen göstererek, öğretmenin her “istek” adı altında verdiği “emirlere” karşı çıktığını belirten ifadeler kullanmış ve sorgulayıcı bir tavırla karşılaşmıştır. Bu sorgulayıcı hali sınıftaki diğer arkadaşları tarafından ilk başta önemsenmemiş ancak daha sonra oldukça yadırganmıştır. (Bahsedilen kız öğrenci, deneyin üçüncü haftasında proje sınıfından kendi isteği ile ayrılmıştır VE Dalga hareketine muhalif çalışmaların içerisinde yer almıştır.)

Bunun dışında Wenger’e duyulan hayranlık giderek artmaya devam etmiş ve artık başka proje sınıflarından öğrenciler özel taleple bu derse katılmak istemişlerdir. Sınıfları giderek çoğalan ve dersler öğrenciler tarafından büyük bir arzuyla işlenen otokrasi dersi artık okul çapında da adını duyurmaya başlamıştır.

Bu kısma kadar genel nizamı oluşturulan sınıf öğrencilerinin bir sonraki derse kadar okuldaki sosyal çevrelerinde de birlikte takılmaya özen göstermeleri ve birbirlerine bir takım ruhu ile yaklaştıklarına şahit oluyoruz. Önceden birbirleriyle hiç teması girmemiş öğrencilerin kaynaştıklarını ve uğradıkları haksızlıkları gördüklerinde takım arkadaşlarını sonuna kadar desteklediklerini görüyoruz. Gruplaşma, ait hissetme, biz olma gibi tüm birleştirici davranışlar pratikte yaşanmaya başlamıştır.

Buraya kadar Bay Wenger’in deneyi tıkr tıkr işlese de hala tam olarak istediği şey gerçekleşmemiştir. Bu deneyde tam bir takım olduklarını, otokratik bir düzenin tam anlamıyla ne olduğunu görmeleri açısından kaldığı yerden deneyi yürütmeye devam etmiştir. Dışarıdan da bir takım olduklarının gösterilmesi için “bir üniformaya sahip olmaları gerektiğini” bu şekilde Dalga grubunda bir aidiyet duygusunun oluşacağını aynı zamanda “sınıf farkını” belli eden her türden nesnenin basite indirgenmesi gerektiği hakkında bir konuşma yapmıştır. Her öğrencinin beyaz bir gömlek ve bir kot pantolon giyerek Dalga grubunun bir üniforması olması yönünde teşvik edici ve öğrenciler tarafından takdir ile karşılanacak bir konuşma yapmıştır. Öğrenciler bu konuşmayı oldukça haklı bularak bir kot pantolon ve beyaz bir gömlek ile artık hissettikleri aidiyet duygusunu dışarıdan da belli edecek olan bu üniformayı benimseyerek giymeye başlamışlardır. Bu süreç içerisinde kendilerine bir “selamlaşma hareketi” bile oluşturan bu ateşli grup artık tam anlamıyla bir topluluk haline gelmiştir. Artık *Dalga* için Bay Wenger’in sözü adeta bir emir, davranışları bir idol niteliği taşımaktadır. Wenger’in gözden kaçırdığı noktalardan birisi kendisi okul içerisinde olduğunda Dalga’yı denetleyebilmesi ancak okul çıkışında olacakları tahmin edememesidir. Öğrenciler bu Dalga hareketine oldukça bağlandıkları için artık okul dışındaki hayatlarına da Dalga’yı dahil etmişler ve sokaklarda kendi sembollerini kamusal alanın her köşesine çizmeye başlamışlardır. İlegal davranışlar sergilemeye başlayan bu grup aynı zamanda, bu “oluşum” a baş kaldıran veya eleştiren herkesi dışlamış ve sosyal çevrelerine dahil etmemişlerdir.

Öğretmen iyi bir deney yaptığını düşünerek ve sadece okul içerisinde geçerli olduğunu düşündüğü Dalga hareketi daha sonra hiç beklemediği sonuçları doğuracaktır. Tim adında psikolojik sorunları

olan bir öğrencisi, bu oluşumu fanatizm boyutunda hayatına dahil ettiği için Bay Wenger'a en sadık olan ve emirlerini yerine getiren öğrencilerden biri olmuştur. Ancak Wenger öğrencisinin bu sorununu bilmediğinden Dalga hareketine uygun bir şekilde davrandığını düşünerek bu davranışlarını gözardı etmiştir. Okulu kasıp kavuran bu hareket artık hem öğrencilerin pedagojik anlamda değişmesine ve deneyin inanılmaz bir boyutta "benimsenerek" artık deney olmaktan çıktığını öğretmen kendisine karşı olan tepkilerden ve okul dışında onu linç etmeye çalışan bir takım insanların varlığıyla idrak etmiştir. Yaptığının öğrencilerin eğitimiyle ilgili oldukça faydalı bir deney olduğunu düşünen Wenger, gerçekliği tüm detaylarıyla gördükten sonra adeta afallamıştır.

Öğrencilerin davranışlarındaki değişimler farkında olmadan kendisinde de gerçekleşmiştir. Bu deney aslında içten içe onu kabalaştırmış ve artık kendi mahrem alanı olan evinde bile emirler vererek ve herhangi bir eleştiriyi kabullenmeyerek farklı davranışlarda bulunma eğiliminde olmuştur. Tüm yaşananların sonucunda evi terkeden eşi ve okul yönetiminin özel olarak Wenger'i arayarak; Dalga hareketine bir son vermesini istediklerini bunun sonunda okulda artık istenmediğini dile getirmelerinin ardından, son olarak öğrencileriyle konuşması gerektiğini söyleyerek okul idaresini ikna etmiştir. Tüm Dalga üyelerine toplantı salonunda buluşacaklarını ve oldukça önemli bir konuşma yapacağını ifade eden bir mesaj atmıştır. Tüm üyeler Dalga'ya ve Bay Wenger'e olan saygılarından ötürü eksiksiz bir şekilde toplantı salonunda yerini almıştır.

Filmin son sahnesini barındıran bu kısım büyük bir titizlikle izleyicisine hiç hissettirmeden profesyonelce aktarılması bakımından oldukça önemli bir kısım olduğunu düşünüyorum. Bu sahnede Bay Wenger salondan içeri girer, önceden salonun kapılarının kilitlenmesini istemiştir ve salon kapıları kilitlenir, bu şekilde dışarıdan hiçbir şekilde etkilenmeyeceklerdir. Yaklaşık 200 Dalga üyesi (öğrenciler) aynı anda ayağa kalkar ve hepsi Dalga'nın selamını liderleri olan Wenger'e yapar. Etkileyici olan bu sahne, ilk ders haftasından itibaren öğrencilerin geçirdiği başkalaşımın somut olarak görülmesi dolayısıyla önemlidir. Liderleri onlara Dalga'nın inanılmaz bir birleşim olduğunu, bu şekilde büyümeyi başardıktan sonra isterlerse ülkeyi ele geçirebileceklerini ve yönetimde söz sahibi bile olabileceklerini söyler. "Dalga Hareketi artık tüm Almanya'da varlığını gösterecektir!" der.

Bu ateşli konuşmaya karşılık grup daha da alevlenir ve onaylayan seslerle liderlerine destek verirler. Ancak içlerinden Marco (*Max Riemelt*) ayağa kalkar ve Wenger'e durmasını söyler, grup üyelerine dönerek olayın dehşet boyutunu ifade etmeye çalışır. Ancak üyeler onun üzerinde baskı kurarlar ve susturmaya çalışırlar. Wenger onu sahneye getirmelerini söyler ve sınırlı bir grup öğrenci onu sahneye getirir. "Ona ne yapalım?" diye ateşli kalabalığa sorar. "Onu öldürmeli miyiz?" bu sorular karşısında duraksayan kalabalık itiraz etmez ancak salon sessizliğe bürünür.

Duydukları karşısında şaşkına çevrilen Dalga üyelerine Wenger tam bu esnada "Dalga'nın sizi getirdiği durumu görüyor musunuz? Bu hareketin acilen sona ermesini istiyorum bu bir proje deneyiydi ve ben olayların bu noktalara kadar gelebileceğini tahmin edemedim." Şeklinde bir konuşma yapar. Bu gösterinin planlı olduğunu bu noktada anlarız. Marco'nun özel olarak gelip uyarması ile böyle bir plan yapmışlardır. Psikolojik sorunları olan Tim bunu duyunca deliye döner ve yanında Dalga adına gizli olarak taşıdığı silahı çıkararak sahneye atılır ve hayatının Dalga'dan oluştuğunu bu birleşim ortadan kalkarsa geriye hiçbir şey kalmadığını ifade eder. Bay Wenger öğrencisini sakinleştirmek ister ancak öğrencisi sahnede olan bir öğrenciye aniden silahı doğrultarak ateşler. Daha sonra silahı kendi boğazına doğrultarak kendisini ateş ederek intihar eder. Wenger olanların şoku ile olduğu yerde donakalır. Salondaki tüm Dalga üyeleri yani öğrenciler dehşete kapılırlar ve tam o "an" öğrencilerin gerçeği görmelerini sağlayan an olmuştur. Filmin kapanış sahnesi Bay Wenger'in şok olmuş suratıyla polisler tarafından tutuklanarak okuldan götürülmesiyle sonlanır.

3.3. Derrida'nın dekonstrüksiyon (yapıbozum) yaklaşımı

Derrida, Çağdaş Dönem içerisinde çoğu kez bir *-izm* adı altında incelenmeye çalışılmıştır. Kimilerine göre post-modernist kimilerine göre post-yapısalcı çalışmaları vardı. Derrida'nın da tıpkı M. Foucault gibi aidiyet temelli *hisli* üretim yapmaktan ziyade, kendini gerçekleştirme amacı vardı. Şüphesiz felsefe tarihinde ortaya koyduğu önemli fikirlerden biri Dekonstrüksiyon(yapıbozum) kavramı özelinde yaptıklarıdır.

Fransızca orijinal yazımı *déconstruction* olan yapıbozum ya da yapısöküm olarak Türkçeye çevrilmiş olan bu kelime, *destruction* (yıkma) ve *construction* (kurma) kelimelerinin birleşimiyle Derrida tarafından oluşturulmuş ve felsefi bir metodu ifade eden kavramdır.⁶ Günümüzde çeşitli alanlarda da bir yöntem olarak kullanılan ve genellikle "tamamlanmış ya da ortaya çıkmış bir şeyin veya şeylerin revize edilmesiyle temel elementlerin aynı kalarak, görüntüsünün tamamen farklılaşması, başkalaşması ve yeniden yaratılması" şeklinde bir yeniden oluşturma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen bu detay gastronomiden mimariye uzanan geniş bir yelpazeyi ve pratik uğraşları kapsamaktadır. Bu açıdan günümüz şartlarında pratik yaşam içerisinde ele aldığımızda dekonstrüksiyon kavramı, *bir yapıyı parçalara ayırarak çeşitli malzemelerini yeniden kullanmak ya da geri dönüştürmek için kullanmak* anlamına gelir (Cengiz, 2005).

Felsefenin kendi spesifik alanında *Derridacı dekonstrüksiyon ise hakiki bir temele, ilk nedene, arkheye ulaşmak olmadığı* özellikle vurgulanmalıdır. Bu kavram daha ziyade "mevcut olanın otoritesini yerinden etmek, ayırmak, kapamak"la ilgilidir. Bu sebeple Batı düşünce geleneğinin alışlagelmiş çizgisinden ayrılmaktadır.

Bahsedilen Derridacı dekonstrüksiyon kavramında hakikate ulaşmaktan ziyade "hakikat" denilen olguların bileşimine odaklanmak önemlidir. Çünkü bileşimlerin içerisindeki her bir "element" kendi içinde kendi anlamını ve alanını taşımaktadır. Ortaya çıkan değil, ortaya çıkartılanın gerisinde kalanların her birinin kendi alanlarını incelemeyi amaçlar. Bu amaç geri planda kalmaya mecbur olan ve ortada hakikat olarak varılmış bir gerçekliğin temelden tekrar incelenmesini ve tekrar tekrar oluşturulmasını sağlamayıda öngörmektedir. Daha toparlayıcı bir tabirle dekonstrüksiyon, *felsefenin ya da tüm öteki alanların "kıyılarıyla" (marges) ya da "çerçeveleriyle" ilgilenmekten* ibarettir. (Raymond:2011)

Bahsedilen kıyılarıyla ilgilenme durumu önce inşaa edilen metinlerin yıkma işlemine uğramasına daha sonra da tüm kurumlarına ve yönlerine dikkat çekilerek tekrar bir kurma (inşaa etme) işlemine uğramasıyla ve bunun paradoksal olarak sürekli bir şekilde kendini tekrar etmesi üzerine kurulmuştur.

Dekonstrüktif (yapıbozum) bir okuma formülize edilememesi dolayısıyla zor, ancak her türlü okuma ve yazma ürünü için doğal olarak varlığını sürdürebilecek felsefi bir yöntemdir. Derrida dil sisteminin "canlı bir yapı" taşıdığından sürekli değişip gelişebilen bir "bütün" olduğunu düşünür, neticede insanın değişimi ve gelişimi nasıl kaçınılmazsa dil dediğimiz sistemin de değişip gelişmesi kaçınılmazdır.

Yapıbozum *bazılarına, Derrida'ya özgü başka pek çok terim gibi, modası geçmiş bir terim gibi gelebilir, oysa tarif ettiğim şey hiçbir zaman bir moda olamayacak okuma ve yazmanın ta kendisidir.* (Direk, 2006:9) Derrida'nın yapıbozum kavramı incelenecek olduğunda elimize bir formülasyon vermez, zaten bu yüzden kimilerine göre anlaşılmaz kimilerine göre de olumsuz eleştiriler dizilmiş felsefi bir

⁶ Jacques Derrida'ya ait olan yapıbozum (*déconstruction*) kavramı, felsefi derinlik taşıyan ve aynı zamanda tarihsel Batı düşünce geleneğine meydan okuması sebebiyle muhalif bir yöntem olarak ortaya çıkmasından bu çalışma için çok derinlikli ve sistematik bir araştırma konusunu içerisinde barındırmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada dekonstrüksiyon kavramının genel hatlarıyla incelenmesi ve okuyucuya genel bir fikir vermesi yeterli görülmüştür.

düşüncedir. Formülasyon vermediği gerçeği bu düşünce sistemini anlamayı daha zor kılabilir ancak asla önemsiz kılmaz ki dekonstrüktif bir okumanın farklı bir çeşidini Eleştirel Teori’de de görmek mümkündür. Derinleştirmeden önemli bir ilişki kurmak gerekirse iki felsefi düşünce sistemi de o zamana kadar oluşturulmuş mevcut felsefe geleneğine farklı bir yön vererek “bir şeyi her yönden ele alarak” *eleştirerek* incelemenin önemini vurgulamışlardır. Örneğin Faşizm ideolojisi artık kendini gerçekleştirmiş bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır, bu olgunun tekdüze bir yorumlama veya Hegelci bir bakış açısıyla tez-antitez-sentez (*trinitas*) kullanarak çözümlenecek yerine Faşizm’i iç dinamikleriyle (gizil anlamıyla) ve görünen haliyle kendi içindeki *teorik* ve dış gözlemde *pratik* halinin okumasını yaparak dekonstrüktif bir okuma yapmak mümkün olabilmektedir.

Dekonstrüktif okuma bir bakıma “sanat yapıtlarında eserin, biçim ve içerik yönünden incelenmesi” gibidir. Yani sanat eserinin “ne” anlattığı ve “nasıl” anlattığı o eserin eleştirel olarak incelenmesi için belirleyici bir nitelik taşır. (Savaş, 2019:18-95)

Die Welle filminin “ne” anlattığı ve “nasıl” anlattığı sorularının cevapları “eserin ve sanatçının iç dinamiklerinin okuması yapılarak” cevaplandırıldığında dekonstrüktif okuması da gerçekleşmiş olacaktır. Derrida, biyografik belgeseli çekildiği sıralarda ona yöneltilen sorulardan birinde yapıbozumcu bir tavır için bireyin bol bol okuma yapması gerektiğinden söz eder. Bu okumanın bireyin zihin dünyasına ve eleştirel ufkunu açacağını umarak söylediğini düşünürsek “alımlama estetiğinin ele aldığı sorun, sanat yapıtı ile onu kavrayan, onunla ilgi kuran özne (okuyucu, seyirci, dinleyici), arasındaki ilgidir” (Bozkurt, 1999:4) ve aynı zamanda kavramak için bireyin eleştirel düşünme düzeyinin belirli bir seviyenin altında olmaması gerekir ki, bir metnin dekonstrüktif okumasını yapabilecek yeterlilikte olsun. Bu yeterlilik durumu yapıbozum için önemlidir, çünkü özünde çok yönlü bir okuma yapma gerekliliği vardır.

Eğer yazılı, işitsel ve görsel düzlemde gerçekleşen veya gerçekleşmekte olan şeylerin bir alt metni olacağını düşünürsek o zaman sanat eserlerinin dekonstrüktif bir okumasını yapmak mümkündür. New Mexico Literacy Project’in medya içeriklerinin dekonstrüktif okuması yapılırken sorulması belirlediği beş soru, filmin konu örgüsü aktarıldıktan sonra cevaplandırıldığında yeterli bir okuma sağlayacak soruları içermektedir. Kalan başlıklar bahsedilen beş soruyu ve cevaplarını işlemektedir.(Nkana, 2010:174-175)

3.3.1. “Bu kimin mesajıdır? Bu medya iletisini kim yaratmış ya da finanse etmiştir? Neden?”

Die Welle filminin oluşum aşamasına bakıldığında bir kitaptan senaryo bazında etkilenilmiş olduğunu, aynı zamanda kitabın da incelediğinde, konusunu “Üçüncü Dalga” deneyinden alması yönüyle yine etkilenilen bir eser olduğu görülmektedir. Bu bakımdan en temelde “üçüncü dalga” adında bir deneyi konu alan ve beyazperdeye aktarmak isteyen filmin yapımcıları ve yönetmeni bu filmin bir mesajını veren kişilerdir.

“Üçüncü Dalga” 1967 yılında Ron Jones tarafından Amerika’nın Kaliforniya eyaletinde “Cubberley” adında bir lisede yaptığı faşizm deneyinin adıdır. Die Welle filminin en dikkate değer mesajından biri kendi tarihine attığı eleştirel bakıştır. Bu yaşanan deneyi Alman toplumunda, Alman tarihine bir eleştiri olarak yaratması bakımından filmin yönetmeni Dennis Gansel’in da bir Alman olması bakımından, kendisinin ve yapımcılarının bu filme inandıklarını, filmin özünde toplumsal ve politik eleştiriyi içinde barındırdığı için başlı başına bir mesaj niteliği taşıdığını söylemek mümkündür.

Dennis Gansel aynı zamanda Faşizm ve Nazizmi eleştirdiği başka filmlerin yönetmenliğini de yapmıştır. Farkındalık bilinci taşıması bakımından özellikle genç kitleleri ele aldığı filmler başlı başına ideolojik bir gerçekliği hedef alarak çektiği filmlerdir.

3.3.2. "Hedef kitle kimdir? Hangi metin, imaj veya ses buna işaret etmektedir?"

Die Welle filminde hedef kitle makro ölçekte incelendiğinde her bir bireydir, ancak mikro ölçekte öteki olan ve ötekileştiren bireylerdir. Filmin karakter çeşitliliği faşist ideolojinin benimsenmesinin herhangi bir ekonomik düzey, statü veya ırk gözetmeksizin kendilerini bu oluşumun içinde bulabilmeleri ve benimsemiş olmaları yönünden her bireyi işaret etmektedir. Dalga oluşumunun içerisinde yer almayan ve muhalif olan diğer gruplar ise Dalga için *düşman/öteki* konumundadırlar. Bu bakımdan onlardan olmayan yani *dost/biz* olmayan her bireyin "politik düşman" ilan edilmesiyle her bir oluşan grubu işaret edilmektedir.

3.3.3. "Bu iletinin düz anlamı nedir?"

Bu çalışmanın başlıkları içerisinde yer alan "filmin olay örgüsü" kısmı *Die Welle* filminin düz anlamını önemli gelişmeleri ifade ederek aktarmıştır. Dekonstrüktif bir okuma için gerekli şartlardan biri gizil anlamları ortaya çıkarmak için öncelikle ortada olanın yani *görünenin* bir incelemesini yapmayı gerektirir. Bu bakımdan bahsedilen kısımda filmin detaylarıyla aktarılması, metinsel aktarım yapılmasa bile gizil anlamlarını "soru biçiminde" zihinlerde oluşturmuş ancak ifade edilmemiştir.

Dördüncü soruda yer alan "alt metin" analizi aktarılan filmin akıllarda oluşan sorularda yer alan çikarsamaları, ilişkileri ve sentezlerin ifade edileceği kısımdır. Bu bakımdan düz anlamın bu başlıkta incelenmesi herhangi bir fayda sağlamayacağı düşünülmüş, diğer soruda düz anlamdan kısım kısım aktarımlar yapılarak aktarılmasının daha faydalı olacağı düşünülmüştür.

3.3.4. "Bu iletinin alt metni nedir? Gizlenen ve söylenmeyen anlamlar konusunda ne düşünüyorsunuz?"

Die Welle filmini iki düzenekli bir mekanizmaya benzetecek olursak birinci düzenek sembolik anlatım, ikinci düzenek reel tarihsel okumanın bulunduğu parçaları temsil etmektedir. İzleyici birinci düzeneği anlamaya çalışırken aslında arka planda anlatılmak istenen ve işleyen tarihsel bir olgu vardır. Arka planı anlamlandırabilmek için gerekli olan bilgi birikim ve eleştirel bakıştır. Tüm bunlar çerçevesinde objektif bir okuma yaparken alt metni görebilmek için örnek verdiğimiz mekanizmanın ikinci düzeneğine dikkat etmemiz gerekmektedir. Biraz detaylandırmak gerekirse alt metin sembol okumalarından yapılan çikarsamaları içerdiği için, çikarsama yapabilmek için konuya dair spesifik bir birikim gereklidir.

Alman yapımı olan bu filmin eleştirisinin bizzat kendi tarihlerine olduğu düşündüğümüzde dört karakter özelinde "dört davranış biçimini" özetlemek mümkündür. Nazizmi yakın tarihte gerçekleşen faşist bir uzantı olarak ele aldığımızda o dönem için bu dört genel davranış biçiminden bahsedebiliriz.

Karakter	Düz Anlam	Alt Metin (Gizil Anlam)
Bay Wenger	Öğrencilerine ders konusunu anlamlandırmak için çeşitli taleplerde bulunur.	Adolf Hitler'i temsil eder. Diktatör davranışları sergiler. Emirler verir.
Marco	Talepleri yerine getiren, sorumluluk sahibi bir öğrencidir. Daha sonra zararlı bir oluşumun içerisinde bulunduğunu idrak eder ve geri çekilir.	Emirlere itaat eden kişidir. Sorgulama yapmayı süreç içerisinde eylemlerde bulunurken aklına getiren halkı temsil eder. Otokratik yönetim içerisinde zaman zaman yapılanları sorgulayan bir asker olarak düşünülebilir.
Marco'nun Kız Arkadaşı	Talepleri sorgulamaktan çekinmeyen bilinçli ve cesur bir öğrencidir.	Nazi Almanya'sında Nazizme karşı duran grupları temsil eder. Örneğin, Sophie Scroll gibi bir tavır geliştirerek, halkı bilinçlendirmek için çabalamıştır.
Tim	Sorgulama yapmayan, grup oluşumlarında kendini rahat hisseden, psikolojik sıkıntıları olan bir öğrencidir.	Nazizme koşulsuz itaat eden fanatik davranışlarda bulunan ateşli taraftarları temsil eder.

Yukarıdaki tabloda filmde olan önemli dört dört karakter vardır. Düz anlamında film içerisinde olan davranışları yer alırken gizil anlamında bilinçaltımızda uyandırdığı sembolik düzenin gerçek tarih okuması yer alır. Gizil anlamlarında her bir karakterin tarihte bir kişiyi veya bir statüyü temsilen yazıldığını özellikle belirtilmelidir. Çünkü özel isimlerin yer aldığı o sütun 20. yüzyıl Alman tarihi özelinde daha spesifik örnekler verilerek ilişki kurulmaya çalışılmıştır.

Karakter Davranışları	Düz Anlam	Alt Metin (Gizil Anlam)
Bay Wenger'in çeşitli taleplerde bulunması	Otokratik yönetim konusunu anlatmak için yaşayarak öğretme yoluna giden öğretmen, otokratik yönetimde lider pozisyonunda ki kişinin davranışlarını uygulamaya çalışır.	Otokratik yönetimlerde bir lider emirler verir. Ancak bu emirler halkın yararını gözetin ve bunu vurgulayan emirlerdir. Yani yeri geldiğinde bilimsel açıklamalar yapılarak verilen emirlerin akla uygun olduğunu halka kanıtlamaya çalışırlar. Retorikte sıkça gözlemlenen bu davranış biçimi pratikte aynı hassasiyette olmamaktadır.
Marco'nun başkaldırışı	Bay Wenger'in taleplerini yerine getirirken sosyal anlamda bir takım sıkıntılarını olduğunu gözlemlediği için bu duruma bir son vermek istemiştir.	Otokratik bir yönetim içerisinde yer alan <i>halk</i> sembolize eder. Örnek olarak, "öteki ve düşman ilan edilen Yahudiler'in toplu olarak imha edilmesini ilk başlarda göz yuman ve kimi zamanlarda da destekleyen tavırlarda bulunan halkın daha sonra yaşanan durumu eleştirmeleri ve karşı duruş geliştirmeleri" verilebilir.
Marco'nun kız arkadaşının kağıtlar dağıtarak okulu bilinçlendirme çabaları	Bay Wenger'in grubundayken yapılan bu deneyin sonuçlarını ön görmüş ve gruptan kendi isteğiyle ayrılmıştır. Ancak giderek kalabalıklaşan Dalga grubunun davranışlarının kötüye gittiğini vurgulamak amacıyla Dalga grubunu ve diğer öğrencileri bilinçlendirmek için kağıtlar dağıtarak bir nevi uyanmalarını amaçlamıştır.	Otokratik yönetim içerisinde yer alan muhalif bireyleri veya grupları sembolize eder. Örnek olarak, Nazizme karşıt eylemlerde bulunan Beyaz Gül Hareketi buna örnek gösterilebilir. Ortak davranış biçimi geliştiren bu ve buna benzer gruplar, halkı bilinçlendirmek ve farkındalık oluşumu yaratmak için çeşitli yöntemlerle (bildiri kağıtları bastırıp dağıtmak, gizli toplantılar kurmak, konuşmalar yapmak vs.) eylemlerde bulunmuşlardır.
Tim'in intihar etmesi	Yaşadığı gerçekliğin kurmaca bir sistem olduğunu anladıktan sonra, kabullenmeme durumundan dolayı yaşamına son vermiştir.	Otokratik yönetim içerisinde yer alan fanatik, faşizan davranışlarda bulunan ateşli bireyleri veya grupları temsil eder. Örnek olarak, Adolf Hitler'in kendi kurduğu düzen içerisinde artık düzeninin yıkılacağını anladığı anda intihar etmesi tıpkı Tim'in yaptığı gibi gerçeklikle yüzleşmek istemek için yaptığı bir eylemdir.
Bay Wenger'in tutuklanması	Polislerin bu oluşumdan haberdar olması, Tim'in bu oluşum içerisinde intihar etmesi ve tüm bu oluşumun liderinin Bay Wenger olması dolayısıyla tutuklama eylemi gerçekleşmiştir.	Otokratik sistemlerin sorgulamasını yapan yüksek bir kurulu temsil eder. Örneğin Nazizmin politikalarının Nuremberg Duruşmaları'nda sorgulanması durumu.

"Avrupa geleceğinde, tam da Avrupa'da olup bitenler sebebiyle, Aydınlanma sebebiyle, bu küçük kıtanın daralması ve kültürünü bir baştan diğerine kat eden büyük suçluluk (totaliterizm, nazizm, soykırım, Yahudi soykırımı, sömürgeleştirme ve sömürgelelikten çıkma vb.) sebebiyle birçok şeyin yapıbozumu yapılabilecek olması" (Derrida, 2004:175-185) aslında Avrupa özelinde örneklendirilmiş fakat her türlü durum için yapılabilir bir düşünce sistemidir. Yukarıda verilen tabloda filmde geçen bir takım davranışların alt metni açıklanmıştır.

Genel bağlamda filmin metinsel analizinde verilmek istenen gizil anlam, bir sistemin formülize edilmiş tablosunun her bir elementinin incelenmesi sonucunda gerçek hayatla kolaylıkla özdeşleştirilebilmesidir. Aynı zamanda tarihsel bir okuma yapıldığında yine “tarih sahnesi içerisinde yer alan aktörlerin” filmde bir yapboz parçası gibi oturacak şekilde uygun davranış kalıplarıyla yer aldığını gözlemlemek mümkündür.

3.3.5. “Bu mesajların kazanarı ve kaybedeni kimlerdir?”

Yönetmen Dennis Gansel’ in filmografisine bakıldığında kendi tarihine yönelik eleştirel bir kaygı taşıdığı görülmektedir. Özellikle otokratik sistemin *dost/düşman* ayrımını konu alan bu eleştirel tutumu kendi tarihine objektif olarak yaklaşması bakımından oldukça değerlidir. Beşinci ve son sorunun tek bir cevabı yoktur çünkü yapılan bir sistem eleştirisi özelinde bu sistemin aktörleridir. Bu durumda kazananlar “eleştirel gözle bakabilen ve bunu aktarabilen yönetmen ve yine bu bakışla yaklaşabilen tüm izleyicilerdir” denilebilir.

4. Sonuç

Sinemanın kitleleri olağanüstü bir şekilde etkileyebilme gücü vardır, bu yüzden sinema, tarihte sıklıkla bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. İdeolojik fikirlerin etkin bir şekilde kitlelere sunulmasını sağlayan (Taylor;Christie, 1994:209) sinema, önemini ilk ortaya çıktığı yüzyıldan günümüze kadar ortaya koymuştur.

“Bilim ve sanatla uğraş çünkü bunlar insanı Tanrı katına yükseltir.” Sözüyle kendi döneminde Beethoven bu tavsiyesini, sanatına aşık bir hayranına vermektedir. Başka bir boyutta bu sözü ele aldığımızda bahsi geçen “Tanrı” kısmını teolojik anlamında değil de “hakikat olan şey” olarak düşündüğümüzde, sanat ve bilimi sorgulayarak yaptığımız her an kitlesel olarak hakikate ulaşmamız kolaylaşacaktır. Yedinci sanat olarak nitelendirilen sinemanın, en geniş kitleleri etkileyebilme özelliğini de hesaba kattığımızda toplumsal sıkıntılarımızın ve sistemlerin kurban ettiği insanlar için insanlık adına hakikate ulaşmada sinemanın önemli bir rolü olduğu söylenilebilir mi?

Pragmatist yaşamımızın bir ürünü olan ve kendi konfor alanımızdan çıkmamak için yapılan aynı zamanda Horkheimer’ın tespiti olan “akıl tutulması” durumu, bireylerin ve toplumların özellikle pragmatist kültürle önemli düzeyde bütünleşmesinden ötürü aklı, sorgulamayı, eleştirmeyi yani kısaca düşünme pratiğini bir kenara attığı her an insanlık tarihinde övünemediğimiz hadiseler yaşanmıştır. Bu hadiselerin nüksetmemesi için farkındalık bilincini her daim dinç tutmak gereklidir. Tarih tekrar edebilmesi yönünü, insanın her türe ve daha da önemlisi kendi türüne uyguladığı egemen olma isteğinden almaktadır. Egemen olma pahasına yapılanlar başlarda masum ancak daha sonra facia boyutunda olabilir, insanlık belkide en büyük sınavını doymak bilmeyen arzularını gerçekleştirmek için yapıp ettikleriyle vermektedir.

Otokratik sistemler özelinde faşist davranışların çokça görüldüğü Die Welle filmi, geçmişte yaşananları sembolik bir dille aktarması yönünden Alman yapımı olan kült filmler içerisine girmiştir. Die Welle filmi izleyiciye net bir alt metin vermesi sebebiyle dekonstrüktif okumaya elverişlidir. Bu bağlamda bir bütün olarak okuması yapılan “otokrasi”nin ve uzantısı olan “faşizmin” dekonstrüktif okumasını bir film üzerinden ele almanın amacı faşizm bütünselliğinin tüm yapı taşlarını Die Welle filminde görülebilir nitelikte olmasıdır.

Filmin bir sahnesinde öğrenciler “otokrasi” dersi için “artık toplumca faşist bir tavırda olamayacaklarını çünkü bilinçlenip akıllandıklarını, dolayısıyla yakın geçmişlerini aşmış olduklarını” söylemişlerdir. Daha sonra hiç farkında olmadan bütün faşist davranışları uygularken ve bunu yaparken bir birlik hissiyle bütünleştiklerini farketmişlerdir. Die Welle filminin belki de en önemli yanı “insanın her türlü duruma sağladığı kolay adaptasyon”u sinema yoluyla bizlere aktarmaktadır.

Günümüzde hala büyük bir sorun teşkil eden faşist oluşumlar kontrol edilemediği takdirde çok büyük sıkıntılara mal olabilmektedir. Ayrıca faşizm ideolojisi, günümüzde neo-faşizm adı altında farklı ülkelerde hala ortaya çıkabilmektedir. Şu durumda sinema bunu kavramak ve geçmişi hatırlamak yönünden oldukça önemli; gelecek için atılacak adımlarda bireyin “farkındalık” bilincini her daim açık tutması yönünden güdüleyici bir rol üstlenmektedir.

Bu sebeple Die Welle filminin dekonstrüktif okumasının önemi, günümüz modern bireyleri için “gizil” olan davranışların farklı boyutlarda farklı sonuçlara yol açabilmesi yönünden, sosyal yaşamımızda gerçekleştirdiğimiz veya gerçekleştirmeyi düşündüğümüz her eylem için sorgulayarak ve eleştirel hareket edilerek “akıl tutulmasını” önlemeyi vurgulamasıdır.

Kaynakça

- Arendt, H. (1997). *Şiddet Üzerine*, (Çev: Bülent Peker), İletişim Yayınları.
- Bozkurt, O. (1999). Plastik sanatlarda, alımlama estetiğindeki ‘Beklenti ufku’ sarsılması (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi), İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cengiz, E. & Ayyıldız, H. (2005). Yeni ürün geliştirme sürecinin başarısında etkili olan faktörler. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0(24), 133-148.
- Cevizci, A. (2020). *Felsefe tarihi*. Say Yayınları.
- Chomsky, N., & Herman, E. S. (1979). *The washington connection and third world fascism (Vol. 1)*. South End Press.
- Derrida, J. (2006). Kendime karşı savaştayım. *Cogito*, 47-48: 175-185.
- Derrida, J. (1995). The time is out of joint. In A. Haverkamp (ed.), *Deconstruction is/in America* (p. 14-18). NYU Press.
- Direk, Z. (2006). Derrida’yla Yaşamı yeniden düşünürken: Giriş. *Cogito*, 47-48/ s.9-15.
- Duman, G., Yılmaz, İ., & Er, A. (2021). Geleneksel yemeklerde dekonstrüksiyon tekniği kullanılarak ürün geliştirme ve duyu analizi- “Çorum Alaca” örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(2), 1318-1338.
- Günsoy, F., (2010). Felsefe ile teolojinin kavşağında Schmitt ve Strauss’ta ‘Politik Olan’, Padigma Yayınları.
- Horkheimer, M. (2018). *Akıl Tutulması*, çev. Orhan Koçak, Metis Yayınları.
- Kaya Erdem, B. (2011). Doğu- Batı ikilemi bağlamında El Cezire. İstanbul, Vadi Yayınları.
- Kaya, M. & Kaya, A. (2019). Çingenelerin ötekileştirilmesi bağlamında Korkoro filmi üzerine dekonstrüktif bir okuma. *SineFilozofi*, 4 (8), 338-356.
- Nkana, S. (2010). Media literacy education: A case study of the New Mexico media literacy project. Andrews University.
- Raymond, C. (2011). *Derrida Sözlüğü*, Çev. Ümit Edeş, Say Yayınları, 1. Baskı.
- Savaş, H. (2019). Film eleştirisinde biçim-içerik sorunu. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 18-95.
- Sternhell, Z., Sznajder, M. & Asheri, M. (2012). *Faşist ideolojinin doğuşu*, Çev. Şule Çiltaş, Ayrıntı Yayınları.
- Tanyeri, E. (2018). Derrida’da yasanın dekonstrüksiyonu: Hak sahibi özne ve sorumlu Biricik’i düşünmek. *ViraVerita E-Dergi*, (7), 29-50.
- Taylor, R., & Christie, I. (Eds.). (1994). *The film factory: Russian and Soviet cinema in documents*. Psychology Press.
- Yağbasan, M. (2007). Film okumalarında alımlama estetiği bir filmi yeniden okumak. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (6), 201-221.

Summary

Cinema has an extraordinary power to influence the masses, which is why cinema has often been used as a propaganda tool in history. Cinema, which enables the presentation of ideological ideas to the masses effectively (Taylor; Christie, 1994: 209), has revealed its importance from the first century to the present day.

The movie *Die Welle*, in which fascist behaviors are seen a lot, especially in autocratic systems, has been included in the cult films of German production in terms of conveying the past experiences in a symbolic language.

Die Welle film is suitable for deconstructive reading as it gives a clear subtext to the audience. Deconstructive (deconstructive) reading is a difficult philosophical method because it cannot be formulated, but it is a philosophical method that can naturally exist for all kinds of reading and writing products. Derrida thinks that the language system is a "whole" that can constantly change and develop since it has a "living structure". As a result, it is inevitable for the system we call language to change and develop, just as human change and development are inevitable. The method of deconstruction, or deconstruction, should not be seen as a negative method, on the contrary, it aims to understand and make sense of an emerging "whole" with all its building blocks.

(Cevizci, 2020:1248)

In this context, the purpose of handling the deconstructive reading of "autocracy", which is read as a whole, and its extension, "fascism", through a film is to make all the building blocks of fascism integrity visible in the movie *Die Welle*. In one scene of the movie, the students said that for the "autocracy" lesson, they "can't take a fascist attitude as a society anymore because they have become conscious and wiser, therefore they have gone beyond their recent past". Later on, they realized that they were integrated with a sense of unity while practicing and doing all the fascist behaviors without realizing it. Perhaps the most important aspect of the movie *Die Welle* conveys to us the "easy adaptation of people to all kinds of situations" through cinema.

Fascist formations, which are still a big problem today, can cost a lot of trouble if they are not controlled. In addition, the ideology of fascism can still emerge in different countries today under the name of neo-fascism. In this case, cinema is very important in terms of understanding this and remembering the past; It plays a motivating role in keeping the individual's "questioning" consciousness open at all times in the steps to be taken for the future.

For this reason, the deconstructive reading of the movie *Die Welle* emphasizes the importance of acting "by questioning" for every action we perform or think to perform in our social life, in terms of the fact that the "hidden" behaviors for today's modern individuals can lead to different results in different dimensions.

